

NICOLE's wegwijzer voor Land Stewardship op bedrijfsterreinen

Wegwijzer voor duurzaam bodembeheer 2.0

In het najaar van 2020 publiceerde het Europese Industrienetwerk NICOLE haar 'quick guide to Land Stewardship at Industrial sites'; een soort wegwijzer voor duurzaam bodembeheer 2.0 die verder gaat dan alleen duurzaamheid en milieukwaliteit. In deze wegwijzer wordt een handreiking gegeven hoe de natuurlijke, sociale en economische waarde van locaties, en in het bijzonder industrieterreinen, op een gebalanceerde manier kan worden geoptimaliseerd.

Door: Hans Slenders en Lida Schelwald

Over de auteurs:

Ir. J.L.A. Slenders is werkzaam bij Arcadis Nederland BV en voorzitter van de NICOLE werkgroep Land Stewardship, ✉ hans.slenders@arcadis.com
Drs. A.J.M. Schelwald-van der Kley is werkzaam bij Envision-S en secretaris van de NICOLE werkgroep Land Stewardship

In 2018 schreven we al in Bodem (nummer 2, pagina 12-13) over de gezamenlijke verkenning van het concept Land Stewardship (LS) door de Europese beleidsmakers van het Common Forum en NICOLE. Die verkenning mondde uit in de handzame uitgave "Land Stewardship, Investing in the Natural, Social and Economic Capital of Industrial Land"¹, waarin de belangrijkste definities en elementen van Land Stewardship zijn toegelicht. Land Stewardship is een begrip of concept, dat zich uitstrekt tot voorbij duurzaam bodembeheer of goed Rentmeesterschap.

FIGUUR 1: VOORBLAD VAN DE BROCHURE LAND STEWARDSHIP UIT 2018, DE GEZAMENLIJKE VERKENNING VAN COMMON FORUM EN NICOLE

Na dit gezamenlijke initiatief ging NICOLE verder met de verkenning van Land Stewardship, en inmiddels bedraagt in haar ogen de definitie van Land Stewardship:

"Land Stewardship is the collective recognition of the natural, social and economic capital that land possesses or may possess, and the possibilities that this recognition offers for unlocking that value."

SOIL STEWARDSHIP VERSUS LAND STEWARDSHIP

Overigens is geleidelijk ook een verschil duidelijk geworden tussen Soil Stewardship en Land Stewardship. Soil Stewardship richt zich vooral op een gezonde bodem, en hoe belangrijk of waardevol deze is. Land Stewardship kijkt naar "Land"; een locatie en zijn omgeving. Soil Stewardship heeft doorgaans betrekking op grotere gebieden, vaak natuur of landbouw, en er zijn voorbeelden bekend van regionale samenwerking met vrijwillige overeenkomsten, zoals Xarxa de Custodia in Catalonië (<http://www.xct.cat/ca/index.html>). Xarxa de Custodia richt zich op het behoud van de natuur-, cultuur- en landschapswaarden, waarbij zich inmiddels meer dan 150 partijen hebben aangesloten. Waar Soil Stewardship meer iets is voor overheden of samenwerkingsverbanden, is Land Stewardship vooral voor Landeigenaren. Op deze schaal is Soil Stewardship overigens onderdeel van Land Stewardship.

WETGEVING OF BEWUSTZIJN?

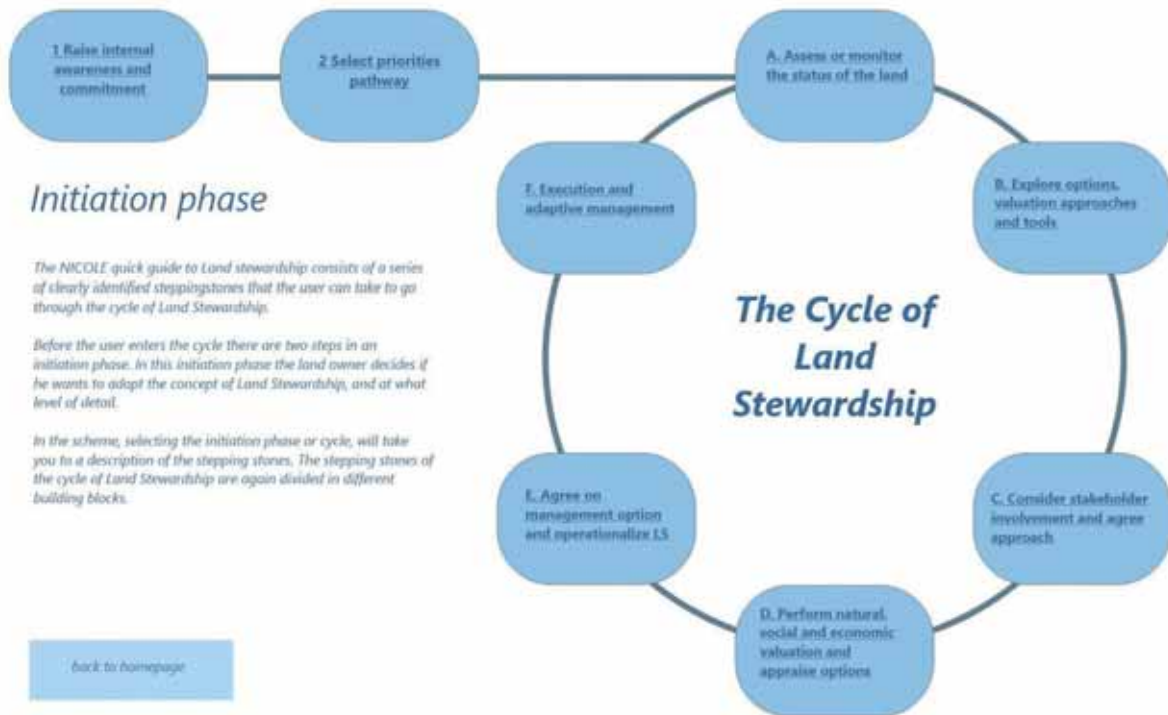
Op hoofdlijnen is de transitie naar Land Stewardship op twee manieren mogelijk:

1. In sommige landen wordt nagedacht om Land Stewardship in wetgeving of beleid te verankeren.
2. Het is ook mogelijk om door bewustwording, het communiceren van de meerwaarde en aan de hand van initiatieven zoals Green Deals, de beweging naar Land Stewardship op gang te brengen door het prikkelen van de eigen verantwoordelijkheid en het bewustzijn.

Zowel NICOLE, als de Nederlandse vertegenwoordigers in het Common Forum zijn voorstander van deze laatste richting. Het vastleggen in beleid en wetgeving heeft als voordeel dat de bewe-

THE NICOLE QUICK GUIDE TO LAND STEWARDSHIP

How the guide works, introduction to the steppingstones

FIGUUR 2: DE STEPPINGSTONES OF STAPPEN VAN DE CYCLE OF LAND STEWARDSHIP.

ging waarschijnlijk sneller op gang komt, en er sprake is van een wortel en een stok. Het grote nadeel is dat daarmee ook een stuk flexibiliteit in de uitvoering verloren gaat, en innovatie deels aan banden wordt gelegd. Ook de ‘goodwill’ kan daaronder leiden. In het verlengde van deze discussie geven de leden van NICOLE aan dat de industrie het afgelopen decennium grote stappen heeft gezet met bijvoorbeeld Environmental and Social Responsibility. Zo is de interesse voor onder meer Nature Based Remediation toegenomen en wordt er gesproken over natuurbewust bodembeheer. Ook is er oog voor de omgeving, burens, gebruikers en omwonenden van de sites en dialoog met hen over mogelijkheden om ook op sociaal vlak meer ‘met en voor’ de omgeving te doen.

LAND STEWARDSHIP, WHAT’S IN IT FOR YOU?

Na de publicatie van het boekje ontstond bij de leden van NICOLE de behoefte om zelfstandig meer invulling te geven aan het begrip Land Stewardship, en om antwoord te geven op een aantal vragen. Wat is bijvoorbeeld de meerwaarde op bedrijfsterreinen, op welke manier kan Land Stewardship worden gerealiseerd, en wat is daarvoor nodig? Land Stewardship is ook niet geheel nieuw. Er is al een EU-toolkit² gericht op biodiversiteit en

NICOLE is het Network for Industrially Co-ordinated Sustainable Land Management in Europe, een netwerk voor industrie, adviseurs, aannemers en kennisinstellingen, waarin ook veel Nederlandse partijen zijn vertegenwoordigd. NICOLE zet zich in voor kennisuitwisseling en innovatie, en neemt proactief deel aan discussies met het Common Forum (Europese beleidsmakers) en de EU over Europese wetgeving en beleid. In de loop van de jaren zijn gezamenlijke standpunten ingenomen over Riscomanagement en Duurzaam sanderen. Inmiddels is ook samengewerkt aan de ontwikkeling van het concept Land Stewardship. Meer info: www.nicole.org

natuurbehoud, hetgeen aangeeft dat er op beleidsniveau een iets sterkere focus ligt op de kwaliteit van de bodem en natuur. Sinds het opstellen van die toolkit is het verschil tussen Soil- en Land Stewardship ook geëvolueerd. In de huidige invulling van NICOLE van Land Stewardship kan de waarde van land nog breder en integraler worden beschouwd.

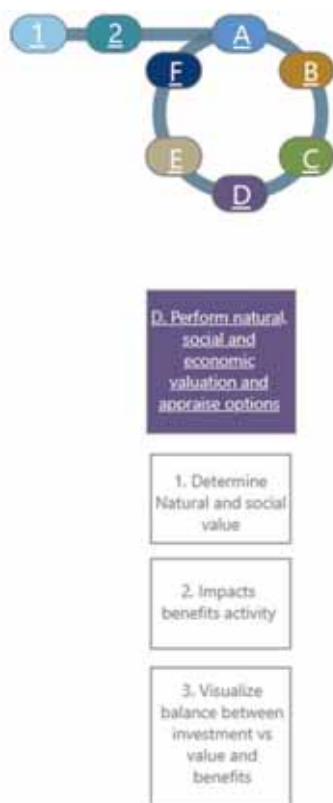
Uit een evaluatie onder de leden van NICOLE kwam naar voren dat Land Stewardship helpt om de niet direct zichtbare waarde van een locatie tastbaar te maken; sociale relevantie en cohesie,

Oog voor het maatschappelijk en natuurlijke kapitaal van een locatie

welvaart en natuur etc.. Het kan helpen om de balans tussen de negatieve effecten van industriële activiteit en de toegevoegde waarde voor de gemeenschap te verbeteren, en daarmee de communicatie en relatie met die gemeenschap. Dit was voldoende om het initiatief door te zetten en een begin te maken met een hulpmiddel voor leden.

VOOR EN DOOR DE LEDEN, TOEPASBAAR IN EEN VEELHEID VAN BELEIDSKADERS

De werkgroep Land Stewardship toog aan het werk om de “Quick guide to Land stewardship” te ontwikkelen, een handige tool om wegwijs te worden in dit nieuwe werkveld. Eerder schreef het NICOLE netwerk een Roadmap voor Sustainable Remediation, waaruit een aantal lessen kon worden getrokken. Zo moet de wegwijzer toepasbaar zijn in meerdere landen van de EU, en de

FIGUUR 3: DE BOUWSTENEN VAN STAP D.

(bodem)-wetgeving verschilt van land tot land. Een universeel instrument kan ook niet anders dan op hoofdlijnen het proces beschrijven en de gebruikers wegwijs maken in de principes en beschikbare informatie. Daarbij is het een instrument voor én door de leden, vooral samengesteld op basis van vrijwilligheid. Ook dit legde beperkingen op aan het detailniveau van het document. Vervolgens werd door de leden aangegeven dat meer behoefte is aan een internettoepassing, en voor het eerst werd besloten om niet te gaan voor een papieren uitgave of een pdf, maar een meer interactieve tool op de website van NICOLE.

Sinds de zomer van 2020 is de pagina Land Stewardship met wegwijzer beschikbaar op de website www.nicole.org. De pagina bestaat uit twee delen; een introductie in Land Stewardship en de wegwijzer zelf.

DE WEGWIJZER, OFWEL "THE QUICK GUIDE"³

Bij het opstellen van de wegwijzer is veel gebruik gemaakt van de Roadmap Sustainable Remediation, ofwel het afwegingsproces duurzaam saneren, in de zin dat de stappen van het continue besluitvormingsproces sterk vergelijkbaar zijn. Het zijn processen waarbij de locatie-eigenaar, al dan niet met de hulp van een advi-

Appelleert aan het verantwoordelijkheidsgevoel van landeigenaren

seur, samen met stakeholders de opties voor sanering of landbeheer op een transparante manier kan evalueren en uiteindelijk uitvoeren. Belangrijke verschillen zijn dat LS in essentie een continu cyclisch proces is, terwijl een afweging duurzaam saneren eenmalig uitmondt in de meest duurzame saneringsoptie. Ook is de scope van Land Stewardship breder. Deze reikt per definitie tot buiten de terreingrenzen.

De indicatoren, ofwel afwegingsaspecten, kunnen voor een deel overlappen; kosten, kwaliteitsverbetering, milieu-impact etc. Maar bij LS is een duidelijke accentverschuiving naar het optimaliseren van de waarde van een locatie. Natuurlijk en sociaal kapitaal nemen een prominente plek in bij het afwegingskader.

De wegwijzer bestaat uit acht 'stepping stones', ofwel stappen. Zes stappen in de cyclus van Land Stewardship en twee stappen in de aanloopfase. De aanloopfase is nodig om de geesten van het locatiemanagement rijp te maken voor Land Stewardship en om vast te leggen of de cyclus vrij eenvoudig of heel intensief wordt doorlopen.

De twee stappen in de aanloopfase zijn:

1. Bewustwording en commitment; en
2. Prioriteiten en keuze detailniveau.

De 6 stappen van de cyclus van Land Stewardship zijn:

- A. Monitoring en statusbepaling;
- B. Verkenning van opties, methoden en tools;
- C. Betrekken stakeholders en overeenkomst aanpak;
- D. Bepaal natuurlijk, sociaal en economisch kapitaal of waarde, evalueer opties;
- E. Overeenkomen voorkeursaanpak;
- F. Uitvoeren en adaptief management.

Deze stappen kunnen worden gezet door sitemanagers, al dan niet met behulp van een deskundig adviseur op het gebied van Land Stewardship. NICOLE zelf biedt geen diensten aan, maar het NICOLE netwerk kan zeker worden gebruikt de weg te vinden naar de juiste expertise.

Elk van de stappen is toegelicht in 3-5 bouwstenen (building blocks). In figuur 3 is dit geïllustreerd voor stap D. In bouwsteen 3 van stap D is de essentie van Land Stewardship opgenomen; de balans tussen investeringen enerzijds en de baten en toegenomen waarde van de locatie anderzijds.

VERWIJZINGEN EN CASES

Het voert hier te ver om op de inhoud van de verschillende stappen in te gaan. De wegwijzer is voor iedereen toegankelijk en door het klikken op de verschillende blokken wordt de gebruiker naar volgende stappen of bouwstenen geleid met daarin verwijzingen naar extra informatie. Op de website zijn ook 10 inspirerende praktijkprojecten opgenomen, aangeleverd door NICOLE leden, die allemaal een of meer elementen van Land Stewardship in zich hebben. De projecten betreffen zowel operationele industriële sites als 'brownfield' sites, sites die herontwikkeld worden tot bijvoorbeeld een recreatieve bestemming.

TOT SLOT

Land Stewardship is nog volop in ontwikkeling, en ook de quick guide van NICOLE zal van tijd tot tijd aangevuld moeten worden met nieuwe informatie of aangepast aan nieuwe ontwikkelingen. We hopen dat veel gebruik gemaakt gaat worden van de wegwijzer, en aanvullende info, of cases zijn bijzonder welkom!

NOTEN

1. NICOLE 2018, https://nicole.org/uploadedfiles/NICOLE_CF_Landstewardship_A5_Booklet_digital.pdf.
2. https://elcn.eu/sites/default/files/2018-01/XCT%202014%20LandLife_TOOLKIT.pdf.
3. zie https://nicole.org/pagina/47/Land_Stewardship_Guide.html.

Voor alle referenties zie:

https://nicole.org/pagina/47/Land_Stewardship_Guide.html